

Még néhány mondat a szúkárosításról

Nagy érdeklődéssel olvastam az Erdészeti Lapok decemberi számában Szép Tibor cikkét a Szombathelyi Erdészeti Rt. területén dúló szúkárosításról, mert sorai visszanyúlnak az 1946–49-es években zajló eseményekre is.

Mivel abban az időben a Soproni Tanulmányi Erdőgazdálkodás (majd Erdőgazdaság) területén dolgoztam, érdekes tapasztalatokat is gyűjthettem ebben a kérdésben.

A szúkárosításnak akkor nagyon sok állomány esett áldozatul. Három év alatt 45 000 m³ lucfenyőt kellett letermelnünk, amikor az egész gondnokság területén csak évi 13 000 m³-es fakitermelés volt előírva. Luc viszont csak a Hegyvidéki Erdészet területén volt. Mindez komoly feladatot jelentett erdőkerületeinknek. Kerületvezető erdészeinknek nemcsak a kitermelés, a hossztolás, a számbavételezés, a közelítés és a szállítás jelentett lényegesen több munkát, mint ezt megelőzően, hanem a megfigyelés, a károsítás csökkentése és annak megszüntetése is feladatunkká vált.

Megállapítást nyert, hogy főleg a 30 és 60 év közötti állományok károsodtak elsősorban, amelyek tápanyag- és víz-igénye ekkor a legnagyobb, de a soros elegyítésű erdőrészeket, és főleg a tölggyel elegyes lucosokat is nagy veszteség érte.

Érdemes arról is szólni, hogy a kilencvenes és a kétezres években a betűző szű (*Ips typographus*) mellett a rézmetsző szű (*Pityogenes chalcographus*), a firkáló szű (*Polygraphus polygraphus*), sőt egyéb szűfélék is megtámadták a lucfenyőt, míg a 46–49-es években csak a betűző szű károsított. Ezért a mostani károsítás az előbbinél összetettebb.

A betűző szű tömeges elszaporodását akkor is a csapadékban szegény, száraz, meleg esztendőök, a lucfenyő számára kedvezőtlen termőhelyek (száraz, felszáraz vízgazdálkodási fokozat) okozták, de Sopronban a bombatámadások után, a területeken visszamaradt kidőlt és derékba tört fák tömege is szerepet játszott. Ezek 2–3 évig heverték a lebombázott részekben, s mire megmunkálásukra sor kerülhetett, már a betűző szűk tömege lepte el az említett területeket. Ilyen volt a Sörházdomb és a szemben lévő erdőrész, a már kitermelt emlékerdő helyén.

Kialakult azonban több helyen (Farkasárok, Vadkanárok, Terv út men-

tén) olyan 50–80 m átmérőjű szűfolt, ahol minden fa elszáradt. A száradás a folt közepén indult el kora tavasszal, és néhány hét alatt a folt minden fáján már csak sárga tűk voltak. Később a fák kérge is fokozatosan lepergett, pedig ősszel még a terület minden fája egészségesnek tűnt.

Schwarz József, alias Hosszú Schwarz (így különböztették meg az erdőgazdálkodás területén akkoriban dolgozó három Schwarztól), kora tavasszal négykézláb mászta körbe a még zöld koronájú fák tövét, és nagyítóval kereste a fák körül a kéregrácsalékokat, amelyek jelezték, hogy hol hatolt be a szűbogár a fák kérge alá petézni. Ahol rágcshalékot talált, kivágásra jelölte a kérdéses faegyedet még zöld állapotában is. Kivágás után látta, hogy a korona felső részén már petezésre behatolt a betűző szű. A folt közepén ez már az őszi rajzáskor bekövetkezhetett, a folt közepétől távolabbi részekben csak kora tavasszal petézett a szű, s a behatolás már a törzs alsóbb részein is látható volt.

A rágcshalék azonban figyelmeztetett a szű támadási irányára. A kivágott fák fogófékét is számba jöhetnek, főleg ha a gallyazás gyorsan követte a kitermelést. A folt letermelése, a faanyag feldolgozása (lekérgezése, a kéreg elégetése), a hosszolt anyag gyors elszállítása után a szúkárosítás ott már nem terjedt tovább.

Az említett szűfoltok helyén később megjelent a luc- és az erdeifenyő-újulat, aminek nagy része megmaradt, s ma is látható a Terv út és a Fehér út által határolt részben, az elágazástól mintegy 100 m-re vagy a Farkasárok oldalán.

Később az Erdészeti Technikum növénytanai szakkörös tanulói kigyűjtötték a régi Erdészeti Lapokból a luccal foglalkozó cikkeket. Már valamikor az 1860-as, 70-es években egy Erdélyi Mihály nevű erdész arra hívta fel a figyelmet, hogy mivel a szű a már száraz kéreg alá nem hatol be, az ellenük alkalmazott fogófák csak akkor tudják betölteni szerepüket, ha a kitermelés után a fákat azonnal legallyazzák, és ezáltal lassabban szárad ki a kéreg alatti rész.

A Riczingi út mentén, a Fáberrét előtti domb két oldalán a KfT és a VF között eredetileg lucfenyő-sorok is voltak. Ebben a soros ültetésben a 40-es évek elején a KfT és a VG még egy-két méterrel megelőzte a lucfenyőt, de 2–3 év alatt a luc behozta a hátrányt. A szúkárosítás alatt azonban a luc szinte teljesen kipusztult. Ennek okát abban láttam, hogy a KfT és a VF mélyebbre ható gyökerei a száraz időszakban is elérte a kapilláris vizet, s így vígan élt, ezzel szemben a lucfenyő vízhiányban szenvedett, kevesebb gyantát termelt, s ezzel a szű melegágyává vált.

A múlt emlékeit, tapasztalatait a jelenben zajló események hívták újra elő. Betegségek, károsítások a legszakszerűbb erdőgazdálkodás mellett is voltak, vannak és várhatóan a jövőben is lesznek. De mindannyian, akik szeretjük a természetet, bízunk abban, hogy szakembereink felkészültségükkel, szaktudásukkal hosszú távra megőrzik féltett kincsünket, a magyar erdőket.

Dr. Jereb Ottó
ny. erdőmérnök

Mezőgazdasági Könyvhónap

Az idén is megtartották a tárgykörben érintett kiadók a Mezőgazdasági Könyvhónapot, amely már a határokon túl is bemutatkozott. A gazdag kínálatban sajnos csak elvétve találunk új kiadású erdészeti szakkönyveket. Kár. Fotó: Pápai G.